

RESPONSA REGARDING WOMEN'S ROLES IN RELIGIOUS LEADERSHIP

- *Harav Yoel Bin-nun*
- *Rabbi Dr. Daniel Sperber*
- *Rabbi Joshua Maroof*

*Conferral Ceremony of Sara Hurwitz
March 22, 2009*

בתשובה לשאלתך על האפשרות למנות אשה, שלמדה תורה, ובמיוחד הלכות אורח-חיים ויורה-דעה מתלמידי חכמים מובהקים, ועל פי כישוריה, ידיעותיה, מידותיה ודרך חייה היא ראויה לשמש בתפקידי רבנות, שתוכל לשמש בתפקיד רבני בקהילה, ויקראו לה 'מורתנו', או 'חכמה' – והשאלה נוגעת להוראת התורה ולימוד ההלכות בקהילה, וגם לפסיקת הלכה, וכן לשאלת שררה באשה, ולגדרי צניעות, בקהל שעיקרו או רובו גברים.

באמת שאלה זו איננה חדשה, ואין בה שום דבר מהפכני, או 'מודרני'. הקמת 'בית יעקב' בשעתו, כחינוך תורני מקיף לבנות ישראל, על-פי ה'חפץ-חיים' זצ"ל, היתה צעד מהפכני באמת, והכרעה זו שינתה את פני הדורות, המשפחות והקהילות בישראל, באופן שאנו ממש מתקשים לשער מה היה עלול לקרות בלעדיה. אולם, מינוי אשה יחידה ויוצאת דופן, לתפקיד תורני, אפילו הגבוה ביותר באותו הדור, הוא מעשה שכבר היה לעולמים אשר היו מלפנינו –

החל משרה אמנו, שקדמונינו אמרו עליה, שהיתה גדולה מאברהם בנבואה (רש"י לבראשית כ"א יב), אמהות ונביאות, מרים ודבורה וחנה, שיסדו שירה ותפילה בישראל, ואשת מנוח והאשה השונמית, שהיו קרובות לדעת ה' ולנבואה יותר מבעליהן, כעדות הכתוב (שופטים י"ג ח-יא, ובפרט כב-כג; מלכים ב' ד' ח-י, ובפרט כב-כג) –

דרך שלומציון המלכה, שהיתה ראויה למלכות חשמונאי יותר מבעלה (קידושין סו ע"א, סוטה כב ע"ב), והיתה קרובה לחכמי ישראל יותר משאר מלכי החשמונאים, ולא חשו חז"ל שבימיה למדרש ההלכה שבספרי (לדברים י"ז טו – "מלך ולא מלכה"), שפסקו הרמב"ם להלכה (הל' מלכים פרק א' ה) – ועד נשים למדניות, מרביצות תורה ופוסקות בקהילות ישראל, כמו מרת ביילה אשת הסמ"ע (שהעיד עליה בנה בהקדמתו ל'דרישה', שכתב אביו על הטור, בסוף 'אבן העזר'), וגדולי האחרונים דנו באחת משתי הלכות שחידשה, שבהדלקת נרות של יום-טוב, יש לברך לפני ההדלקה, עובר לעשייתה, כמו ברוב ברכות המצווה, שהרי הבערה מותרת ביום-טוב (מגן-אברהם ודגול מרבבה חלקו עליה, שלא לחלק בין יום-טוב לשבת, וחת"ם סופר פסק כמותה, וכך נראה במשנה ברורה, הכל באורח-חיים רס"ג-ה).

כך היתה גם מרת אסנת, בתו של ר' שמואל ברזני, ראש ישיבה במוסול ומנהיג ליהודי כורדיסטן, ובתו שכבר בחייו היתה מלמדת בשיבתו, המשיכה בתפקיד אחריו, ואף פנו אליה רבנים בתארים כמו מוהר"ר (הסיפור כולו מובא במאמרם של אורי מלמד ורינה לוי מלמד, 'הרבנית אסנת – ראש הישיבה התורנית מכוורדיסטאן', פעמים 82, עמ' 163-178).

דוגמה שלישית (מתוך דוגמאות רבות) אפשר להביא ממרת חוה בכרך, נכדת המהר"ל וסבתו של ר' יאיר חיים בכרך בעל 'חוות-יאיר', שנכדה קרא שם ספרו לזכרה, והוא מעיד עליה שלמדה תנ"ך, בבלי וירושלמי, מדרש, שו"ת ופוסקים, והיתה יושבת עם תלמידים ומפללת בהלכה (בסוף המבוא לשו"ת חוות-יאיר, ובמקומות רבים בספר).

כידוע לכל לומד, כבר דנו בעלי התוספות בשאלה איך שפטה דבורה הנביאה את ישראל (גיטין פח ע"ב; בבא-קמא טו ע"א; נידה נ ע"א), וענו שלוש תשובות שונות (שלושתן נזכרות גם בספר החינוך, מהדורת הרב שעוועל, עמ' קמ"א):

א'. אשה כשרה לדון, משום "השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה" (בבא-קמא טו ע"א, ועוד), אף-על-פי שאינה כשרה להעיד (בבא-קמא פח ע"א), ולא אמרו "כל הכשר לדון כשר להעיד" (משנה נידה מט ע"ב), אלא לאנשים ולא לנשים (ראה גם בחידושי הרשב"א לבבא-קמא טו, בתירוץ ראשון).

ב'. דבורה לא היתה דנה, אלא מלמדת להם הדינים, וזה מותר לדברי הכל. ובלשון ספר החינוך (שם): "היתה אשה חכמה ונביאה, והיו נושאים ונותנים עמה אפילו בדברים של איסור והתר, ודינין גם כן"; ועוד כתב בספר החינוך במקום אחר, באיסור להורות הלכה במצב של 'שתויי יין' (מהדורת הרב שעוועל, עמ' רכ"ט): "ומניעת ההוריה בכל מקום ובכל זמן, בזכרים – וכן באשה חכמה הראויה להורות – וכל מי שהוא חכם גדול שבני אדם סומכין על הוראתו, אסור לו לשנות לתלמידיו והוא שתוי, שהלימוד שלו כמו הוראה הוא, כמו שאמרנו". על דברי הראשונים האלה סמך הרב חיד"א, והביאם להלכה בכרכי יוסף, חושן משפט סימן ז' יב, ופסיקתו מובאת ב'פתחי תשובה' שם (סעיף קטן ה). על פסיקה זו סמך גם הרב י"א הלוי הרצוג בשנת תש"ח, ורבים אחרים.

ג'. בני ישראל קיבלו עליהם את דבורה הנביאה, משום נבואתה, וכל שקיבלו עליהם בעלי הדין יכול לשפוט אפילו הוא פסול לדון. ספר החינוך מביא זאת בצורה יותר רחבה, ואומר: "שקיבלוה לדון עליהם

ראשי ישראל, ואחריהם כל אדם ידון על פיה, דבקבלה ודאי הכל כשרים, דכל תנאי שבממון קיים" – וכל זה הוא אומר לדברי האוסרים (בעיקר לשיטת הירושלמי יומא פ"ו ה"א), אבל לדברי המתירים (שנזכרו לעיל בתירוץ א'), אין שום בעיה ושום צד איסור באשה שופטת. על הסבר זה של קבלת הציבור, כתב אחד מגדולי המחמירים בנושא זה, בימינו, הראשון לציון והרב הראשי לשעבר, הרב מרדכי אליהו שליט"א (תחומין ז', תשמ"ו, עמ' 9-518), שקבלת עם ישראל את דבורה היתה מכוח הנבואה וכהוראת שעה (כלשון התוספות, ולא כלשון ספר החינוך), אולם זה רק בעם שלם, אבל "קהילה מצומצמת, ארגון או יישוב, יכולים לקבל בהחלטת רוב, אשה כיו"ר ההנהלה, או המזכירות, וכד".

מכל זה עולה בברור, שאשה חכמה יכולה ללמד ולהורות, לפי כל הדעות, וקהילה יכולה לקבל עליה אשה חכמה כמורתם בתורה, בכל התפקידים המקובלים של רבני קהילות ובתי כנסת, ואין בזה שום צד של חשש או איסור, גם לפי השיטות המחמירות בהלכה בעניין זה. ממילא ברור, שאין גם שום חשש בזה, לא משום שררה של אשה, שכן קיבלוה עליהם, ולא משום צניעות, שכן מדובר בנשים ראיות וחכמות, ויודעות גדרי הצניעות.

ומה שחוששים רבים בימינו משום פריצת גדרים, וסחף לכיוונים הרפורמיים והפמיניסטיים – חשש זה קיים בגברים לא פחות מאשר בנשים, וסוף סוף, תנועות הרפורמה נוסדו והונהגו על ידי גברים כמה דורות לפני שעלתה שאלת הנשים על סדר היום. ובכלל, כל מי שאמון על דברי חז"ל יודע שנשות ישראל לא חטאו בחטא העגל (פרשת השבוע), ולא בחטא המרגלים (במדבר-רבא פרשה כ"א-יא), וגם גאולת ישראל ממצרים היתה בזכות הנשים הצובאות (רש"י לשמות ל"ח ח), כי הגברים היו פוחדים מגזרת פרעה יותר מן הנשים, וכפי שאמרה לו מרים אחות אהרן לעמרם אביה – "גזרתך קשה משל פרעה" (שמות-רבא פרשה א'-טז-יז) – ומה זכות יש לגברים, שאבותיהם חזרה זוהמתם בחטאים האלה, להאשים את נשות ישראל בכל חששותיהם מפריצת גדר – מוטב שיגדרו את עצמם, ולא יחפשו דוגמאות של נשים פגומות, שכנגדן יש גברים כאלה לרוב.

אדרבה, למודים אנחנו דרכן של בנות ישראל שהחמירו על עצמן הרבה יותר מן הדין המקורי, בעניין שבעה נקיים על כל טיפת דם (נידה סו ע"א, וראה הסברו של הרמב"ן בחידושי שם לחומרת בנות ישראל), ומה שטוענים כיום, כמה גברים ונשים, שכל חומרה זו באה מן הגברים והם תלו אותה בנשים, שכן כל 'השיח ההלכתי' היה ביד הגברים – כל זה אינו נראה בעיני כלל, שכן רואה אני כיום מה היחס בין דיני חמץ בפסח עצמם, ומה גדול המרחק בין ההלכה לבין מה שנוהגות רוב הנשים להחמיר בניקוי הפסח הרבה מעבר לדין. לפיכך, הריני נוהג להפציר בנשים הלומדות תורה בזמננו, לכל יחמירו על עצמן ועלינו, יותר מדי, והרבה יש לחוש מחומרות יתירות, שבאות לידי קולות לבסוף, במיוחד בדורנו זה.

סוף דבר, יישר כוח גדול לאותן נשים חכמות, יחידות ומיוחדות, שראויות ללמד ולהורות, ויישר כוח גדול לכל מי שמסייע להן – ויכולה קהילה לקבל אותן עליה בהחלטת רוב, אם היא מוצאת אותן מתאימות וראויות לכך. בטוחני, שכלל ישראל וחיבורו לתורה רק ייבנו מכך.

בברכה רבה לאורייתא

יואל בן-נון

אלון שבות

Motzaei Shabat *Zachor* 5769*

To Rabbi Avi Weiss Shlit"a

שלומות וברכות,

Regards and Blessings,

In answer to your question regarding the possibility of appointing a woman, who has learned Torah, and especially the *halakhot* of *Orah Hayyim* and *Yoreh Deah* from outstanding Torah scholars, and who according to her skills, knowledge, *middot* and life style is worthy of serving in Rabbinic roles, fulfilling a Rabbinic responsibilities in the community, and to be called *Morateinu* [Our teacher], or *Hakhama* [wise one].

This question touches upon questions of offering Torah instruction and teaching Halakha in the community, giving *psak*, women in authoritative positions (שררה), and the boundaries of modesty (*tzniut*) in an congregation that consists mainly, or entirely, of men.

In truth, this is not a new question and there is nothing in it that is revolutionary, or "modern". The establishment of "Beis Yaakov" at its time, giving *benot Yisrael* a comprehensive Torah education, following the ruling of the *Chafetz Chaim* zt"l, was truly revolutionary. That decision changed the face of generations, families and communities in Israel, in a way that it is difficult for us to imagine what would have occurred without it.

However, the appointment of an exceptional and unique woman to a *tafkid torani* (religious office), even the premier position in its generation, is an act that has been performed from time immemorial.

Beginning with Sarah *Imeynu*, about whom our Rabbis have stated that her level of prophecy exceeded that of Abraham (*Rashi Bereshit 21:12*), matriarchs and prophetesses, Miriam, Devorah, Hannah, who established song and prayer in Israel, and the wife of Manoah, and the Shunamite woman, who were closer to the knowledge of Hashem and to prophecy – more than their husbands, as the *Tanakh* testifies (Judges 13:8-11, and especially 22-23; Melachim II 4:8-10; and especially 22-23) –

Through Queen Shlomtzion, who was more worthy of the Hasmonean throne than her husband (*Kiddushin 66a; Sotah 22b*), and was closer to the Sages of Israel than any of the Hasmonean Kings. *Hazal* of her time were not concerned about the *Sifre's midrash halakha* (on Devarim 17:15 – "*Melech velo Malka*"), which the Rambam brought down as law (*Hilkhot Melakhim 1:5*) –

And up through learned women, disseminators of Torah and *poskot* – Halakhic rulers – in Israel, such as *Marat Beila*, wife of the *Sm"a* (who was referred to by her son in his introduction to his father's commentary on the *Tur*, the *Drisha*, at the end of *Even HaEzer*), whom the greatest of the *achronim* discussed one of the two *halakhot* which she introduced (חידשה), that when lighting Yom Tov candles,

one must recite the blessing before lighting the candles (*over le'asiyata*), as in most of the blessings over commandments (*birkot hamitzvah*), since using fire (הבערה) is permissible on Yom Tov (the Magen Avraham and the Dagul Mirevava disagreed with her, so as not to have separate customs for Shabbat and Yom Tov, and the *Hatam Sofer* paskened like her, and this seems to be the ruling in the *Mishna Berura*, see all in *Orah Hayyim* 263:5).

Such was also *Marat* Osnat, the daughter of R. Shmuel Barazani, the *rosh yeshiva* of Mosul and a leader of Kurdish Jewry. His daughter, who already in his lifetime taught at his yeshiva, succeeded him in his position, and whom Rabbis addressed using titles such as מוהר"ר – Our Teacher, the Rabbi, Rabbi...] (the entire account can be found in the article of Uri Melamed and Rina Levin Melamed, "The Rabbanit Osnat – The Religious Head of the Yeshiva from Kurdistan", *Pe'amim* 82 pp. 163-178 (Hebrew)).

A third example (out of many such examples) can be brought from *Marat* Hava Bachrach, the granddaughter of the *Maharal*, and the grandmother of R. Yair Hayyim Bachrach, author of the *Havot Yair*, which her grandson named in her memory where he testifies that she learned Tanakh, [Talmud] Bavli and Yerushalmi, Midrash, Responsa and Poskim, and that she would sit with students and discuss Halakhic points (מפלפלת) (at the end of the introduction to *Havot Yair*, and in many places within the work).

As every student knows, the Tosafot already debated the question of how Devorah the Prophet judged Israel (Gittin 88b; Baba Kamma 15a; Nida 50a), and they gave three different answers (all three are also mentioned in the *Sefer haHinukh*, R. Chavel edition, p. 141).

1) A woman is eligible to decide legal matters (כשרה לדין), since "The Torah made men and women equal in all *dinim* (civil matters) in the Torah" (Baba Kamma 15a, etc.), despite the fact that she is not eligible to testify (Baba Kamma 88a), and the statement that "All that are eligible to decide legal matters are eligible to testify" (Mishna Nida 49b) only refers to men and not to women (see also Novellae of the Rashba to Baba Kamma, 15a, in the first answer).

2) Devorah did not decide legal matters, but rather would teach them the laws, and that is permissible according to all opinions, and as the *Sefer haHinukh* phrases it (ibid.): "She was a wise woman (*isha hakhama*) and a prophetess, and they would discuss with her even issues of prohibited and permitted (*issur ve'eheter*) and *dinim* as well"; and the *Hinukh* also wrote in another place, as part of the discussion of the prohibition of instructing Halakha when intoxicated (R. Chavel edition p. 229): "the prohibition on instruction applies in all places and at all times, and applies to men – and to a wise woman (*isha hakhama*) who is worthy of instructing – and any person who is considered a wise person and whose instructions people rely on, is prohibited from teaching to their students when intoxicated, for their teaching is like instruction (הוראה) as we have stated". The *Hid"א* relied on these positions of the Rishonim and brought them as halakha in his *Birkei Yosef*, *Hoshen Mishpat* 7:12, and his ruling was brought in the *Pithei Teshuva* there (par. 5). Rabbi Y"א HaLevi Hertzog relied on this ruling in 1948, as did many others.

3) *Bnei Yisrael* accepted Devorah the prophetess upon them because of her prophecy, and any person whom the litigants in a trial accept upon them can arbitrate (be a *dayan*), even if that person is otherwise not eligible to be a judge. The *Sefer haHinukh* brings this down more extensively, saying: "The leaders of Israel accepted her upon them as a judge, and following them, every person accepted her judgments, for in self acceptance certainly anyone is *kosher* (דבקבלה ודאי הכל כשרים), for every condition in finances exists"- and the *Hinukh* says all this according to the position which forbids (mostly following the Yerushalmi Yoma 6:1), but according to those who permit (which were brought above in the first answer), there is no problem and no forbidden aspect in having a woman be a judge. This explanation of community acceptance was brought recently by one of the most stringent poskim in this area, the *Rishon Letziyon* and former Chief Rabbi, Rabbi Mordechai Eliyahu *Shlit"a* (Tehumin 7 (1986) pg. 518-9), who wrote that the acceptance by *Am Yisrael* of Devorah was due to her powers of prophecy and as a special instruction of the time (*hora'at sha'a*) (following the language of the Tosafot and not that of the *Sefer haHinukh*), but this is only in the case of leadership of an entire people, however a "specific community, organization or town, can accept upon them, in a majority decision, a woman as a head of a board, administration, and so on".

From all of this it emerges quite clearly, that an *Isha Hakhama* can teach and instruct, according to all of the opinions, and a community can accept upon themselves an *Isha Hakhama* as their teacher (*Morah*) in Torah, in all of the regular roles of a community and synagogue rabbi, and there is no aspect of suspicion or prohibition, even according to the strict positions in Halakha on this issue. And in any case it is clear that there is no concern in this, not from the aspect of "positions of power" (שררה) for a woman, since they accepted her upon them, and not from a modesty (*tzniut*) perspective, since we are discussing suitable and wise women, who know the boundaries of *tzniut*.

Regarding that which many people are concerned about – the breaking of boundaries, and an erosion towards Reform and Feminist directions – this concern exists for men no less than for women. Ultimately, the Reform movements were founded and led by men many generations before the issue of women came up on the agenda. And in general, anyone who is trained in the teachings of *Hazal* knows that the women of Israel did not sin at the Golden Calf (*egel hazahav* – see the weekly Torah portion), nor at the sin of the scouts (*meraglim*; Bamidbar Raba 21:20), and that the redemption of Israel from Egypt was in the merit of the assembling women (*nashim hatzov'ot*; Rashi Exodus 38:8), for the men were terrified of Pharaoh's decree much more than the women, as Miriam, Aharon's sister, said to her father Amram, "Your decree is worse than that of Pharaoh" (Shemot Raba 1:16-17) – and what right do men, whose forefathers' filth (*zuhama*) returned to them because of these sins, have to accuse the women of Israel of all of their concerns regarding breaking of boundaries – it is better that they create boundaries within themselves, and not seek examples of faulty women, corresponding to whom there are such faulty men aplenty.

On the contrary, we are well versed in the ways of the daughters of Israel being more stringent upon themselves, much more than the original prohibition, in the issue of keeping seven clean days on any drop of blood (Nida 66a, and see the Ramban's explanation in his novellae there on the stricture of the

daughters of Israel), and that which some people claim today, a few men and women, that this entire stricture came from the men and that they ascribed it to women, since the entire "Halakhic discourse" was in the hands of men – all this is not plausible in my eyes whatsoever, since I see today the relation that exists between the actual laws of Hametz on Pesach, and how great the distance is between the Halakha and that which most women do, being increasingly stringent upon themselves in the cleaning for Pesah far beyond the boundaries of the law. Therefore, I often plead persistently of the female Torah scholars of our time, that they not be excessively strict upon themselves and upon us, and there is a great need to be concerned for excessive stringencies, which turn in the end into leniencies, especially in our generation.

In conclusion, a great congratulations (*Yishar Koach*) to all those wise women, unique and distinct, who are worthy to teach and to instruct, and a great *Yishar Koach* to all those who support them – and a community can accept such women upon themselves, by majority decision, if the community finds them suitable and worthy to the position. And I am sure that *Klal Yisrael* and its connection to Torah will only be strengthened from this.

בברכה רבה לאורייתא,

With the blessing of the Torah,

Yoel Bin-Nun

Alon Shevut

*With grateful appreciation to Mishael Zion for his translation

The Ludwig and Erica Jesselson
 Institute for Advanced Torah Studies
 Bar-Ilan University
 Ramat Gan 52900, Israel

המכון הגבוה לתורה
 ע"ש לודביג ז"ל ואריקה יסלזון (ע"ר)
 אוניברסיטת בר-אילן
 רמת גן 52900

Rabbi Prof. Daniel Sperber
 President

הרב סרופ' דניאל שמרבר
 נשיא

..

Dear Rabbi Weiss,

18/3/09
 פולן 18/3/09

I was delighted to hear that you will be celebrating an ordination ceremony for Mrs. Sara Hurwitz, as a spiritual and halachic congregational leader. This is indeed an innovation, and as such will undoubtedly be criticized by some, but the times demand it and the hour is right, and, as I have sought to argue, I hope persuasively, in a short responsum, this initiative has clear halachic legitimacy. I strongly feel that it is high time that we assert the rightful status for women in positions of community leadership, both organizational, spiritual, and halachic, and actively encourage such initiative. I also feel

Mobile: 972 50 585-8008 : נייד
 Email: pces@mgl.org.il : דואר

Tel: 972 (3) 531-8479 : טל
 Fax: 972 (2) 626-1230 : פקס

The Ludwig and Erica Jesselson
Institute for Advanced Torah Studies
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900, Israel

המכון הגבוה לתורה
ע"ש לודביג ו"ל ואריקה יסלזון (ע"ר)
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900

Rabbi Prof. Daniel Sperber
President

הרב פרופ' דניאל שפרבר
נשיא

that Mrs. Hurwitz is uniquely qualified to
fulfill such an aspiration, having
acquired the necessary knowledge and
skills to satisfy these needs.

I heartily congratulate you and
her, and wish you all every success
in this courageous move.

May the Lord guard over
her and direct her in His
ways to the good of the community
and indeed of Klal Yisrael.

Yours most respectfully

Daniel Sperber

Mobile: 972 50 585-8008 : נייד
Email: pres@mgf.org.il : א-מייל

Tel: 972 (3) 531-8479 : טל
Fax: 972 (2) 626-1230 : פקס

תשובה בענין פוסקת הלכה

שאלה: האם אשה יכולה לענות על שאלות בהלכה, דהיינו להיות פוסקת בהלכה?

תשובה: במשנת נדה ו ד נאמר: כל הכשר לדון כשר להעיד, ובירושלמי יומא ו א נאמר במפורש שמכיון שאין האשה מעידה על כן אינה דינה. והקשו התוספות (שם שם נ ע"א ד"ה כל) כיצד דבורה הנביאה היתה דנה? ובין התשובות שניתנו אחת היא כי משמעות המשנה היא רק כי כל הכשר להעיד כשר לדון, ואילו מי שפסול בפסול מסוים להעיד יהיה גם פסול לדון. אבל אין כאן פסילה גורפת לאסור על הנשים לדון. תשובה זו אינה מתייחסת לניסוחו של הירושלמי.

גדולה מזו, ישנם הרבה תחומים שבהם האשה כשרה להעיד, כגון בעניני ייבום וחליצה (שו"ע אע"ז, סדר חליצה סי' כא-כד, רמב"ם ה' ייבום וחליצה ד לא), בנושאים שבינו לביתה (רמב"ם אישות כא י), על אשה אחרת שהיתה בשבי כי לא נאנסה ומותר לה להינשא לכהן (רמב"ם איסורי ביאה יח ז), שיוך חפצים לבעליהם (ב"ק ק"ד ע"ב), בין לעניני איסור ובין לעניני ממון (כתובות פה ע"ב, שו"ת ריב"ש ס' קפב), בכל מקום שמועילה עדות של עד אחד (רמב"ם עדות ה ג), כגון כשרות מזון, הפרשת חלה, שבת, נדה וכו' (שו"ת ציץ אליעזר ח"ד סי' כ), כל דבר שמסור בידה לתקנו (תוספות פסחים דע"ב ד"ה הימנוהו), התרת אשת איש שבעלה נעדר (שו"ע אע"ז יז ג, ע"פ משנה יבמות טז ז), וכו'.

היו אומר שבכל התחומים הללו שהאשה כשרה להעיד, כשרה היא אף לדון.

בתשובה נוספת של התוספות בנדה שם נאמר: אי נמי [דבורה] לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדינים, ובירושלמי פוסל אשה לדון". מתשובה זו למדים אנו שאשה יכולה להורות הלכה, שזאת המשמעות של למוד הלכה לאחרים.

לפי שתי התשובות הללו, משמעות דברי הבבלי היא שמותר לאשה להורות הלכה. וכן משתמע מדברי ספר החינוך (סי' קנח) שכתב לגבי איסור ההוראה על ידי שתויי יין: מניעת ההוראה בכל מקום ובכל זמן בזכרים וכן באשה חכמה הראויה להורות. כלומר, "אשה חכמה הראויה להורות" אסורה בהוראה כאשר היא שתויית יין, אבל מותר בהוראה כאשר אין היא שתויית יין.

וכן הבין וקבע החיד"א (ברכי יוסף חו"מ ז יב, ומשם בפתחי תשובה שם ס"ק ה): שהאשה פסולה לדון, מכל מקום אשה חכמה יכולה להורות הוראה. וכן מתבאר מהתוספות לחד שינוייא [שהבאנו לעיל] דדבורה היתה מלמדת להם דינים. וכן תראה בספר החינוך דבסי' פג הסכים שאשה פסולה לדון, ובסי' קנח בענין שתויי יין כתב וז"ל: "וכן באשה חכמה הראויה להורות" וכו', עיין שם.

גדולה מזה, כתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה סוף פרק ד', בענין הצורך "לידע ביאור האסור והמותר וכיצא בהן משאר המצוות... שהן הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העולם הזה כדי לנחול חיי העולם הבא" שדברים אלה הכל צריכים להם. ואפשר שידעם הכל – גדול וקטון, איש ואשה, בעל לב רחב ובעל לב קצר. הו"א אומר, שגם אשה, כלומר גדולה, שלבה רחב יכולה היא "לידע ביאור האסור והמותר". ואכן "כתר תורה" הו"א מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג ד) – כל מי שירצה יבא ויטול" (רמב"ם ה' תלמוד תורה ג א).

ע"פ מקורות אלה הסכימו כמה מגדולי האחרונים שאשה חכמה, שנשאה לבה לקיים מצות תלמוד תורה כראוי, ולהיות מוכתרת בכתר תורה והגיעה לידי הוראה, יכולה היא להורות הלכה. כך קבע הרב יצחק אייזיק הרצוג זצ"ל, ויבדל לחיים ארוכים הרב בקשי

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
03-7384023 :079
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

המדרשה לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318270
03-7384025 :079
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318270
Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

דורון שכתב (בנין אב, ירושלים תשמ"ב, סי' סה/ה, עמ' רפ"ז) שנשים יכולות להיות מגדולי הדור ולשמש "כמורי הוראה וללמד תורה ופסקיה, תפקידים שהסמכות בהם נקבעת לפי כישורי המועמדים והסמכות יונקת מכישוריהם..."

ובאשר לשאלת שימושה של אשה בתפקיד ציבורי שיש בו משום שררה, ידועה היא דעת הרמב"ם (ה' מלכים א ה), ש"כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש" – כלומר, ולא אשה. ואולם כבר כתבו האחרונים שאין ידוע מקור לדבריו של הרמב"ם (אגרות משה יו"ד ח"ב סי' מה), כי "הלכה דחווה היא" (משפטי עוזיאל ח"ג, חו"מ, סי' ו). עוד כתב הרב עוזיאל (פסקי עוזיאל בשאלת הזמן סי' מג):

לא נאמרה הלכה זאת אלא במינוי הנעשה ע"י סנהדרין. אבל כאשר אין כאן מינוי אלא קבלה של הציבור, שעל ידי הבחירות מכריע רוב הקהל את דעתו, הסכמתו ואמונו לאותם הנבחרים, שהם יהיו באי כוחו לפקח על כל ענייניהם הציבוריים, על זה אפילו הרמב"ם מודה שאין כאן שום שמץ של איסור.

ואכן ר' משה פיינשטיין התיר לאשה לשמש בתפקיד משגיחת כשרות, אף שהוא תפקיד שיש בו משום שררה (אגרות משה שם).

ושמא תאמר כי שימושה של אשה בתפקיד מרכזי בהנהגת קהילה ואף בבית הכנסת יש בו משום פריצת גדר הצניעות ואולי אף איסור של "קול באשה ערווה", כבר קבע הרב עוזיאל (פסקי עוזיאל בשאלות הזמן סי' מד):

הסברה נותנת לומר, שבכל כינוס רציני ושיחה מועילה, אין בה משום פריצות.... ואין הישיבה במחיצה וכפיפה אחת לשם עבודת הציבור, שהיא עבודת קודש, מרגילה לעבירה ומביאה לידי קלות ראש, וכל ישראל האנשים והנשים קדושים הם, ואינם חשודים בפריצת גדר הצניעות והמוסר.

ואף לענין "קול באשה ערווה" כבר כתבו האחרונים כי במקום שבו מצויה אימת השכינה אין לחוש לדין זה. (ר' צבי אלימלך דינוב, בני יששכר, כסלו-טבת, מאמר ד אות קכג, בשם החיד"א, וכך משמע מפשטות הברייתא המפורסמת במגילה כג ע"א, ואין להאריך בזה).

לסיכום: מאז זמנה של שרה אמנו ודבורה הנביאה וברוריה אשתו של ר' מאיר, היו נשים למדיניות אשר עסקו בהלכה, ופסקו הלכות. ראה תשובות מיימוניות לה' מאכלות אסורות סי' ה; תוספות שבת קיא ע"ב סוד"ה האי, ראבי"ה ה' אבל סי' תתמ"א; אור זרוע ח"ב סי' רנו; שו"ת ר' חיים אור זרוע סו"ס קא, סי' קמו, וכו'. ומפורסמת היתה מרת בילה אשת הסמ"ע שכתב עליה ר' יחזקאל לנדא (דגול מרבבה או"ח סי' רסג) "ולעניות דעתי הדין עם אמו... וכן נראה לי להורות כאשת הגאון דרישה והיא אשה נשאת לבה בחכמה".

המורם מכל זה שע"פ התוספות בנדה, בעל ספר החינוך, החיד"א בברכי יוסף וכמה מן הפוסקים שבדורות האחרונים, "שאשה חכמה" בעלת יראת שמים שלמדה תורה הרבה, והלכה בצורה שיטתית מעמיקה ומקיפה מפי תלמידי חכמים מובהקים, ונבחנה על ידם ו/או על ידי מורה הוראה בעל נסיון, ועשתה ותעשה שימוש אצל תלמידי חכמים הלכה למעשה, ראויה היא בהחלט להיות מוכתרת בכתר תורה ולהחשב כחכמה

בית המדרש

BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
פקס: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900

Tel: 03-5318479

Fax: 03-7384023

E-mail: yeshiva@mail.biu.ac.il

http://www.mgl.org.il

המדרשה לנשים

THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318270
פקס: 03-7384025

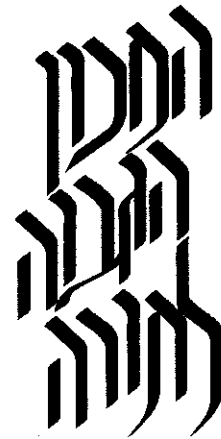
Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900

Tel: 03-5318270

Fax: 03-7384025

E-mail: midrasha@mail.biu.ac.il

http://www.mgl.org.il

הראויה לענות על שאלות בהלכה ולפסוק הלכה למעשה באותם תחומי הלכה שנבחנה עליהם ונמצאה בקיאה בהם, וה' ישמור עליה שלא תצא כל תקלה מתחת ידה.

הרב פרופ' דניאל שפרבר
נשיא המכון

אדר תשס"ט

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
פקס: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

Email: yeshiva@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

המדרשה: לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318270
פקס: 03-7384025

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318270
Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

Question as to whether a woman may give halachic decisions

Question: Can a woman answer halachic questions, that is to say be a halachic decisor?

Response: In Mishnah Nidah 6:4 it is said: Whosoever is eligible to judge is eligible to bear witness. And in Yerushalmi Yoma 6:1 it is explicitly stated that since a woman may not bear witness she cannot judge. The Tosafot (ibid. 50a) asked: How then did Deborah the Prophetess serve as a judge? And one of their answers is that what the Mishnah means to teach us is only that he who is eligible to give witness may judge, i.e. that he who for some specific reason is ineligible to bear witness, he may not judge. But not that there is an overall prohibition against women's acting as judges. This answer takes no account of the Yerushalmi's formulation.

Furthermore, there are numerous areas in which a woman is eligible to give testimony, such as in the cases of Yibum and Halitzah (Shulchan Aruch, Even ha-Ezer, Seder Halitzah 21-24. Rambam, Hilchot Yibum ve-Halitzah 4:31), issues between a man and his wife (Rambam, Ishut 21:10), concerning a captive woman that she was not raped and is permitted to marry a Cohen (Rambam, Issurei Biah 18:17), establishing ownership (Baba Kama 104b), issues both monetary and otherwise (Ketubot 85b, Responsa Rivash 182), everywhere when the testimony of a single witness suffices (Rambam, Edut 5:3), Kashrut, separating hallah, Shabbat, Nidah (Responsa Tzitz Eliezer vol.4, 20), everything that a person can of his own accord correct (Shulchan Aruch, Even ha-Ezer 17:3, based on M. Yevamot 16:7), etc. From which it follows that in all these areas a woman is eligible not merely to give testimony, but also to give judgement.

In an additional answer offered by the Tosafot ibid., it is stated: "Or that she [Deborah] did not herself give judgement, but taught [the judges] the laws, and the Yerushalmi declares women ineligible to judge. From this answer we learn that a woman may give halachic rulings, for that is the real meaning of teaching halachah to others.

According to both of the above replies, the upshot of the passage in the Bavli is that a woman may give halachic rulings. And this, indeed, is how one may understand a statement in Sefer ha-Hinnuch (158), who wrote concerning the prohibitions of one who is drunk against giving judgement: [This prohibition] prevents giving judgement in any place and at all times on the part of males *and of a wise woman who is suited to give ruling*. That is to say, "a wise

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
פקס: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

המדרשה לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318270
פקס: 03-7384025

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318270
Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

woman who is suited to give rulings" may not do so if she is drunk, but may do so if she is not.

And this is how the Hida (R. Hayyim Yosef David Azulai) in his Birkei Yosef, Hoshen Mishpat 7:12, (and thence in Pithei Teshuvah ibid. sect. 5) understood the situation: "Namely that a woman is ineligible to judge; however, a wise woman may give rulings. So it is apparent from one of the Tosafot's answer, namely that Deborah taught them the laws. And see that this is so in Sefer ha-Hinuch, for in sect. 83 he agreed that a woman is ineligible to judge, while in sect. 158, concerning drunkards he wrote: "and so a wise woman who is suited to give rulings..."

Furthermore, the Rambam in Hilchot Talmud Torah chapter 4 ad fin., wrote concerning "the need to understand the forbidden and the permitted and the rest of the commandments... which constitute the great goodness the Lord bestowed [upon us] to the betterment of this world so that we may merit the World to Come, for these are subjects that all have to know. And they may be known to all – old and young, man and woman, one with a broad heart and one with a narrow ." From here we may learn that an adult woman, with a broad heart, may well "understand what is forbidden and what is permitted.". Indeed, continues the Rambam, "the crown of Torah stands waiting for all, as it is said 'Moses commanded us a law, even the inheritance of the congregation of Jacob' (Deut. 33:4) – everyone who wishes may come and take" (Rambam, Talmud Torah 3:1).

On the basis of these sources several great authorities of recent times agreed that a wise woman, who took upon herself to study the Torah in depths, and who could be said to be crowned with the crown of Torah, and who achieved a standard of learning such that she could give halachic rulings, may indeed do so. So determined Rav Yitshak Isaac Herzog z"l, and Rav Bakshi Doron, may God preserve him and give him long life (Binyan Av. Jerusalem 65:5, p.287), who wrote that women can be "of the great ones of the generation and serve as decisors, teaching Torah and halachic rulings, for which the authority stems from personal abilities."

As to the question of whether a woman can serve in position of communal authority, the view of the Ramban (Melachim 1:5) is known, forbidding women from having any position of authority. However, later authorities stated that they know no source for this opinion (Igrot Mosheh, Yoreh Deah vol.2, 45), and that it is "a

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
52900 גן רמת
70 : 03-5318479
979 : 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

המדרשה לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
52900 גן רמת
70 : 03-5318270
979 : 03-7384025

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318270
Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

rejected ruling "(Mishpetei Uziel vol.3, Hoshen Mishpat 6). In addition Rav Uziel wrote (in Piskei Uziel 43):

This ruling only refers to an appointment by the Sanhedrin. But when the appointment is by the consent of the community, where through a majority vote the public voices its opinions, the agreement and trust of the public in its appointees, who will be supervising their communal affairs – in such a case even the Rambam would agree that there is no hint of a prohibition [i.e. for a woman to so serve].

And indeed, R. Moshe Feinstein permitted a woman to serve as a kashrut supervisor, even though that is a position of communal authority (Igrot Moshe ibid.).

And should one suggest that a woman's serving in a central position of authority in a community, and especially in the synagogue constitutes a breach of modesty, and perhaps even involves the prohibition against "the voice of a woman being unchaste", Rav Uziel already determined (Piskei Uziel 44):

It is common sense that in any serious meeting and meaningful conversation there is no question of lack of modesty.... And sitting in the proximity [of women] when involved in communal affairs, which is work of holiness, does not lead to lightheartedness, (i.e. immodesty). For all Israel are holy people, and her women are holy, and are not to be suspect of breach of modesty and morality.

So too concerning "the voice of a woman being unchaste", latter day authorities stated that wherever the awe of the Shechinah is present, we need not concern oneself with this rule, (R. Zvi Elimelech of Dinov, Bnei Yisaschar, Kislev-Tevet 4, 122, in the name of the Hida; and indeed such may be deduced from the straightforward reading of the beraita in Megillah 23a).

To summarise: From the time of our ancestral mothers, Sarah, Deborah the Prophetess, Beruriah the wife of R. Meir, there were learned women who dealt in halachah, and gave halachic rulings. See, for example, Teshuvot Maimoniyot to Maachalot Asurot 5;

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
52900 רמת גן
70 :03-5318479
979 :03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900

Tel: 03-5318479

Fax: 03-7384023

E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il

<http://www.mgl.org.il>

המדרשה: לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
52900 רמת גן
70 :03-5318270
979 :03-7384025

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900

Tel: 03-5318270

Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il

<http://www.mgl.org.il>

Tosafot Shabbat 111 b; Raviah, Evel sect. 841; Or Zarua vol.2, 256; Responsa R. Hayyim Or Zarua 101, 146, etc. Madame Bailah the wife of the Sma, was famous, and R. Yehezkel Landau writes of her "that in my humble opinion the law is according to his mother.... And so would I rule like the wife of the Gaon the Derishah, who is a lady whose heart rises up in wisdom."

In conclusion: From the above sources, the Tosafot in Nidah, the Sefer ha-Hinuch, the Hida in Birkei Yosef, and a number of latter-day authorities, it emerges that "a wise woman", a god-fearing one, who studied Torah intensively and halachah systematically in depth and in breadth from truly learned scholars, and who was examined by them and/or by an experienced rabbi, and who gained practical experience in the areas of halachah by being in constant contact with true authorities, she is certainly worthy to be crowned with the crown of Torah, and rightly to be considered eligible to give halachic responses and practical ruling, in those areas in which she was examined and found competent. And may the Lord guard over her that she make no error, and lead no one astray, but guide her congregation along the pathway of Torah and the fear of God.

Rabbi Professor Daniel Sperber
President

Adar 5769.

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
פקס: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

המדרשה לנשים
THE MIDRASHA FOR WOMEN

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318270
פקס: 03-7384025

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318270
Fax: 03-7384025

E mail: midrasha@mail.biu.ac.il
<http://www.mgl.org.il>

Magen David Sephardic Congregation Beit Eliahu Synagogue

11215 Woodglen Drive, Rockville, Maryland 20852 * Tel: 301.770.6818 * Fax: 301.881.0498 * <http://www.magendavidsynagogue.com>

Rabbi

Joshua Maroof

Hazan Emeritus

David Rebibo Z"l

President

Daniel Suissa CPA

Vice President

Joshua Anzaroot

Treasurer

Abe Akresh

Secretary

Daniel Myers

President of Sisterhood

Elizabeth Maroof

President of Men's Club

Arnold Silverberg

Board of Directors

Jacques Merran

Daniela Misri

Sheldon Needle

Kia Rassekh

Past Presidents

Jack Chriqui

Charles Dahan

Albert Emsellem Z"l

Eli Silvera Z"l

Sami Totah

Samy Ymar

Mark Zuareš Z"l

* *Zichrono L'bracha*

I was asked to respond to the question of whether a woman who is knowledgeable in Torah Law may issue rulings on matters of halakha. My answer is as follows:

There is a paucity of classical source material addressing the question of whether qualified women can render halakhic decisions, i.e., give הוראה. However, what material does exist is uniformly and clearly in support of the permissibility of women being מורות הוראה.

For example, the ספר החינוך, in פרשת שמיני מצוה קנ"ח, writes that the prohibition of giving הוראה while intoxicated applies both to men and to women who are qualified to rule on halakhic issues. This statement takes for granted that the existence of a qualified female halakhic decisor is possible and that her service in this capacity would be fully legitimate and recognized as valid by Jewish Law.

Furthermore, the ברכי יוסף, written by the renowned sage מרן החיד"א and cited approvingly in פתחי תשובה חו"מ סימן ז' ס"ק ה' states unequivocally that, although women are not permitted to serve as judges on a rabbinical court, a knowledgeable woman may issue decisions on matters of halakha.¹ Former Sephardic Chief Rabbi of Israel, Harav Eliyahu Bakshi-Doron, concurs with this view in his responsa שו"ת בנין אב, as did one of his most illustrious predecessors, Harav Ben-Zion Meir Hai Uziel in both משפטי מעשי² and פסקי עוזיאל.

The פתחי תשובה points out that this distinction is, in principle, made by the ספר החינוך as well, inasmuch as he states that women are forbidden from serving as judges but nevertheless allows for the possibility of legitimate מורות הוראה who would be required to observe the mitzvah prohibiting them from engaging in halakhic decision-making while under the influence of alcohol.

1. מסכת קידושין (along with one viewpoint in תוספות) permits women to serve as judges as well, but this view was not accepted by most Rishonim or Aharonim.
2. Rav Uziel went so far as to suggest that women could legitimately be appointed as religious judges (דיינות) according to the שולחן ערוך, provided that the community voluntarily consented to this. He demurred from this in practice, however.

Magen David Sephardic Congregation Beit Eliahu Synagogue

11215 Woodglan Drive, Rockville, Maryland 20852 * Tel: 301.770.6818 * Fax: 301.881.0498 * <http://www.magendavidsynagogue.com>

Rabbi

Joshua Maroof

Hazan Emeritus

David Rebibo Z"l

President

Daniel Suisa CPA

Vice President

Joshua Anzaroot

Treasurer

Abe Akresh

Secretary

Daniel Myers

President of Sisterhood

Elizabeth Maroof

President of Men's Club

Arnold Silverberg

Board of Directors

Jacques Merran

Daniela Misri

Sheldon Needle

Kia Rassekh

Past Presidents

Jack Chriqui

Charles Dahan

Albert Emsellem Z"l

Eli Silvera Z"l

Sami Totah

Samy Ymar

Mark Zuares Z"l

* *Zichrono L'Dracha*

As the תוספות mentions, this approach is also supported by תוספות in מסכת נדה דף נ, who argue that, even if Devorah was not permitted to serve as the official judge of the Jewish people, she must at least have instructed the judges in the proper interpretation of the law - i.e., been מורה הוראה to them.

This dichotomy, however, appears problematic. Why should a woman be entitled to render halakhic decisions yet be barred from serving as a judge? In order to understand the answer, we must clarify the fundamental difference between the concepts of הוראה and פסיקת דין and the legal mechanisms by which they operate.

The literal meaning of הוראה is teaching or instruction; indeed, the words הוראה and תורה share the same Hebrew root. Specifically, הוראה refers to the application of the abstract principles of Torah Law to the concrete particulars of life. In essence, then, הוראה is nothing more than a by-product of intensive Torah study. When one develops a thorough and comprehensive theoretical knowledge of an area of Jewish law, and applies that knowledge to the practical exigencies of life, one is basically engaging in הוראה.

This is not to say that all Torah study is created equal. On the contrary, the validity of any הוראה will be a function of the quality of the research and analysis that produced it. Not all explanations are correct, not all interpretations are valid, and not all conclusions are warranted. Even the most distinguished and scholarly Yeshiva students, Rabbis, men and women are subject to occasional error, flaws in reasoning, forgetfulness and bias. As the רמ"א explains in ש"ע י"ד in סימן רמ"ב סעיף י"ד, both halakha and tradition dictate that one may not rely upon - or encourage others to rely upon - the conclusions that emerge from one's personal analysis of the Law until one has received explicit permission to do so from one's teacher. This restriction, similar to secular 'quality control' laws that require doctors, lawyers, etc., to receive an accredited education and be licensed before practicing in their fields, prevents students who are insufficiently prepared from adhering to or disseminating their own incorrect rulings prematurely.

Be that as it may, the fact remains that the goal of all learning is to

Magen David Sephardic Congregation Beit Eliahu Synagogue

11215 Woodglen Drive, Rockville, Maryland 20852 * Tel: 301.770.6818 * Fax: 301.881.0498 * <http://www.magendavidsynagogue.com>

Rabbi

Joshua Maroof

Hazan Emeritus

David Rebibo Z"l

President

Daniel Suissa CPA

Vice President

Joshua Anzaroot

Treasurer

Abe Akresh

Secretary

Daniel Myers

President of Sisterhood

Elizabeth Maroof

President of Men's Club

Arnold Silverberg

Board of Directors

Jacques Merran

Daniela Misri

Sheldon Needle

Kia Rassekh

Past Presidents

Jack Chriqui

Charles Dahan

Albert Emsellem Z"l

Eli Silvera Z"l

Sami Totah

Samy Ymar

Mark Zuares Z"l

* *Zichrono L'bracha*

bring the practical implications of Torah to bear upon our lives; therefore, we can safely assert - at least in theory - that every well-executed, sincere and genuine act of תלמוד תורה has the potential to culminate in some kind of הוראה, whether it is a הוראה to oneself or a הוראה to someone else. The essential point here is that the core of any given act of הוראה is the process of Torah study upon which it is based and from which it emerges, and that this process is equally accessible to competent men and to competent women.

Judgment, or פסיקת דין, on the other hand, derives its validity not from the process that produces it but from the stature of the one who issues it. Judgment is, by its very nature, an act of governance (שררה) and an exercise of personal authoritative leadership rather than the outgrowth of a specific act of תלמוד תורה. In this sense, serving as a judge is more akin to receiving the original form of *semikha* that was conferred from Rabbi to student from the days of Moshe Rabbenu until persecutions led to its discontinuation during the Talmudic period. The quality of being a מוסמך or a בעל המסורה inheres in the recipient, endowing his person with unique legal authority (שררה) and his decisions with legitimacy and binding force.

In the framework of פסיקת דין, then, the legal decisions of the individual are manifestations of the special status with which he is vested and take effect by virtue of that status alone. Since today we lack the authentic Sinaitic ordination, a lone judge cannot arrogate to himself the level of authority once possessed by a יחיד מומחה המוסמך; it is instead granted to the collective of three judges who convene a בית דין. Once the בית דין rules on a case, this ruling cannot be reversed unless a manifest error in the proceedings is discovered. This is because the binding nature of the decision is intrinsic, enshrined by the authority of the team of judges and not contingent upon any other factor.³

Granting a woman this form of political authority, or שררה, is what most Rishonim find objectionable about the prospect of allowing women to serve as judges. Prohibiting women from holding positions of שררה ensures

3. I subsequently discovered that this line of reasoning and analysis is substantiated and developed further by Harav Hagaon Yosof Dov Halevi Soloveitchik זצ"ל, as recorded in the very beginning of 'רשימות שיעורים למסכתות שבועות ונדריים חלק ב'.

Magen David Sephardic Congregation Beit Eliahu Synagogue

11215 Woodglan Drive, Rockville, Maryland 20852 * Tel: 301.770.6818 * Fax: 301.881.0498 * <http://www.magendavidsynagogue.com>

Rabbi

Joshua Maroof

Hazan Emeritus

David Rebibó Z"l

President

Daniel Suissa CPA

Vice President

Joshua Anzaroot

Treasurer

Abe Akresh

Secretary

Daniel Myers

President of Sisterhood

Elizabeth Maroof

President of Men's Club

Arnold Silverberg

Board of Directors

Jacques Merran

Daniela Misri

Sheldon Needle

Kla Rassekh

Past Presidents

Jack Chriqui

Charles Dahan

Albert Emsellem Z"l

Eli Silvera Z"l

Sami Totah

Samy Ymar

Mark Zuares Z"l

* *Zichrono L'bracha*

that they remain free from communal obligation so that they can dedicate themselves to maintaining the integrity and sanctity of the Jewish family which was placed in their care by הקב"ה.

We can now understand why women may indeed be מורות הוראה but may not, according to most opinions, hold official positions of שררה such as judgeships. Women are capable of engaging in the study of Torah at high levels and their theories and conclusions deserve to be accorded the same respect and weight as those of their male counterparts. As long as their process of Torah study is legitimate, the הוראות that organically emerge from it are, by definition, legitimate as well. The validity or binding force of a given halakhic conclusion is not contingent upon the political station of its proponent but upon the research and analysis that generated it; espousing such a conclusion neither necessitates nor entails שררה.

In summary, the act of הוראה is essentially an act of learning or teaching and is not a manifestation of an individual's political authority or שררה at all. Therefore, a competent, knowledgeable and God fearing woman who receives the requisite permission from her teachers is entitled to be מורה הוראה.

Rabbi Joshua Maroof
Magen David Sephardic Congregation
Rockville Maryland

בעזה"י

שרה בת מרדכי הלוי ובתשבע

למדה ויגעה בתורתנו הקדושה שנים רבות ולמדה תורה והלכות הרבה אצל רבנים חשובים מורי הוראה ונבחנה בהלכות שבת, איסור והיתר, נדה ואבילות ונמצאה בקיאה בהלכות אלה בדברי ראשונים ואחרונים ומוכשרת לענות בעניינים אלה בטוב טעם וסברא ישרה.

אשר על כן על דא קסמכינן להודיע לרבים כי ראויה היא

לענות לכל שואל ושואלת בדבר הלכה

והנה הגב' שרה משרתת כבר כמה שנים כמדריכה רוחנית לקהלה חשובה, ומוכשרת ומנוסה במנהיגות הצבורית, בהדרכת ארועי מעגלי החיים, וביעוץ נפשי ורוחני. והרי היא מוכשרת להרביץ תורה ברבים ולהנהיג קהלות יעקב. ובטוחים אנו דיראתה קודמת לחכמתה. לכן אנו מוצאים אותה ראויה ליקרא

מנהיגה הלכתית רוחנית תורנית מהר"ת

ואשרי העדה הקדושה אשר תבחר במהר"ת שרה אחר כבוד ליהנות מזיו חכמתה ותהא משרת התורה על שכמה להפיץ דעת אלוהים בארץ.

ועל זה באנו על החתום, כאן ניו יורק, יום ראשון, כ"ו אדר, ה'תשס"ט,

---

Writ of Authorization and Title

בעזה"י

Sara bat Mordechai HaLevi and Batsheva

has studied and toiled in our holy Torah for many years. She has studied Torah and many *halakhot* from important rabbis and halakhic decisors, and has been tested in the laws of Shabbat, the laws of *kashrut*, the laws of *niddah* and the laws of mourning.

She has been found well versed in these laws, in the rulings of the *rishonim* and the *achronim*, and is qualified to respond in these areas of halakha with good judgment and clear reasoning.

It is thus, that we declare to the public, that she is worthy

לענות לכל שואל ושואלת בדבר הלכה

TO ANSWER ANY PERSON IN MATTERS OF HALAKHA

Behold, Ms. Hurwitz has been serving for many years as a Madricha Ruchanit to an important congregation, is skilled and experienced in communal leadership, in officiating at lifecycle events, and in spiritual and pastoral counseling. She is well qualified to teach Torah to the larger community and to lead the congregations of Jacob, and we are certain that her awe of Heaven precedes her wisdom. We therefore find her worthy of receiving the title of

**מנהיגה הלכתית רוחנית תורנית
מהר"ת**

**Halakhic, Spiritual, and Torah Leader
MaHaRa"t**

Fortunate is the holy community that will choose **MaHaRa"t Sara** in honor, to bask in the glow of her wisdom. The authority of the Torah will rest upon her shoulders, to spread the knowledge of God throughout the land.

In testimony of which, we affix our signatures below,

On this day, 26 Adar, 5769,

which corresponds to March 22, 2009

_____

_____

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו - *This is the day the Lord has made – let us rejoice and be happy in it.*

כי בא מועד - *For the time has come.*

Today, we confer on Sara Hurwitz, the title מהרת – מנהיגה הלכתית רוחנית תורנית, as she becomes a religious leader in Israel. This title fully reflects everything that religious leadership is about and welcomes Sara as a full member of the clergy.

Sara is a מנהיגה הלכתית, a halakhic leader with the authority to answer questions of Jewish law asked by her congregants and others.

Sara is a מנהיגה רוחנית, a spiritual leader with the qualifications to offer pastoral care and spiritual guidance, and the right to lead lifecycle ceremonies within the framework of halakha.

Sara is a מנהיגה תורנית, with the knowledge to teach Torah, the written as well as the oral law in every aspect of Jewish learning.

מהרת – מנהיגה הלכתית רוחנית תורנית – a halakhic, spiritual and Torah leader. A full communal, congregational, religious leader, a full member of the clergy, leading with the unique voice of a woman. מהרת שרה.

In achieving this status, Sara is building upon the progress of women and upon the recognition of what Jewish women have earned over the years. For years now, women have been studying at the Drisha Institute which has paved the way for the highest level of learning for women, at Midreshet Lindenbaum, and at the Stern College – Yeshiva University's Graduate Program in Advanced Talmudic Studies. Women are already serving as Yo'atzot Halakha, many in synagogues, offering advice on the most intricate and intimate questions of family life. And women are also serving as To'anot Rabbaniot, arguing Jewish law before rabbinic courts. And today women are serving in leadership roles in Orthodox congregations in Chicago and New York.

Sara's step of becoming מהרת שרה – a full communal, congregational, and religious leader has naturally evolved from these past pioneering efforts. And yet, what Sara has achieved today is distinctive.

Sara, under the tutelage of halakhic experts, has studied the established traditional texts that are required to become a religious leader, and based on her mastery of these texts, is assuming a full religious leadership position in a synagogue.

מהרת שרה is brilliantly qualified in mind, heart and soul to lead halakhically, spiritually, and as a teacher of Torah. I have seen firsthand over the past six years how מהרת שרה has dealt with difficult questions in halakha, questions that she can now answer independently. And I have seen how מהרת שרה's counseling has touched the lives of those in need, and how her spiritual guidance has touched the souls of so many at prayer services, and during significant rites of passage ceremonies. And I have seen how מהרת שרה's teaching has inspired hundreds of students.

מהרת שרה carries herself with a rare combination of confidence coupled with humility. A readiness to listen, to learn, to grow.

And so מהרת שרה, we bless you. We bless you with health, life and fulfillment.

We bless your family who celebrates with you this morning. Your mother, Melanie, your father, Mervyn, your husband, Josh, and your children, Yonah, Zacharya and Davidi.

We bless you that you go out and have an impact on the Bayit, on Am Yisrael, and kol yoshvei tevel.

We bless you, as you rise and come forward to join me in officially becoming part of the religious leadership of Israel.

These comments were given by Rabbi Avi Weiss at Sara Hurwitz's Conferral Ceremony, March 22, 2009.